

København, 8. juni 2022
Justitsministeriet

AMNESTY
INTERNATIONAL
DANSK AFDELING
Gammeltorv 8, 5.sal
1457 København K.
T: 33456565
F: 33456566

Amnesty Internationals bemærkninger til høring over udkast til lov om ændring af kriminallov for Grønland/Nunarput (Samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse)

Justitsministeriet har ved en e-mail den 11. maj 2022 anmodet Amnesty International (her efter Amnesty) om en udtalelse angående vedlagte udkast til lov om ændring af kriminallov for Grønland (Samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse). Amnesty takker for denne anmodning, samt for muligheden for at levere et gennearbejdet og grundigt notat, i kraft af en rimelig tidsfrist.

Det er med stor glæde, at Amnesty ser på udsigten til en samtykkebaseret voldtægtslovgivning i Grønland/Nunarput. Amnesty har dog visse bemærkninger, hvilket handler om følgende punkter:

- **Generelle bemærkninger**
- **Tidspunktet for at loven træder i kraft**
- **Definition af samleje**
- **Beskrivelse om passivitet i lovforslaget**
- **Implementering af samtykkelovgivningen**

Generelle bemærkninger

Amnesty er overordnet særdeles positive for forslaget om en samtykkebaseret voldtægtslovgivning i Grønland/Nunarput. I lovforslaget fremgår det blandt andet at: *"Voldtægt handler ikke om tvang eller pligt til at sige fra. Tværtimod handler det om, hvorvidt parterne af egen fri vilje samtykker i en seksuel aktivitet. Begge parter skal samtykke, og samtykket skal foreligge under hele samlejet eller det andet seksuelle forhold. Ellers er det voldtægt – og det gælder også i parforhold."* Dette mener Amnesty beskriver essensen af, hvad samtykke er og definitionen er i tråd med de definitioner af samtykke, der findes i Istanbulkonventionens artikel 36, stk. 2. Det er netop hvad Amnesty har arbejdet for at få skrevet ind i den danske lovgivning i mange år. Derfor var det også yderst glædeligt, at samtykke blev skrevet ind i loven om voldtægt og trådte i kraft 1. januar 2021 i Danmark.

Amnesty opfordrer imidlertid til, at kriminalloven §77, stk. 1, udformes, så definitionen af samtykke fremgår direkte af lovbestemmelsen, så denne lyder *"For voldtægt dømmes den, der har samleje eller andet seksuelt forhold med en person, som ikke har samtykket heri. Samtykke skal gives frivilligt og være udtryk for den pågældendes frie vilje, bedømt ud fra omstændighederne ved den konkrete situation."*

Samtykke er det internationalt anerkendte og vedtagne grundlag for kriminalisering af voldtægt i CEDAW- og Istanbulkonventionen (Europarådets konvention om forebyggelse og bekæmpelse af vold mod kvinder og vild i hjemmet), samt af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol. Amnesty mener derfor, at indførelsen af den samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse vil bringe Grønland/Nunarputs ret i bedre overensstemmelse med internationale forpligtelser.

Seksuel og kropslig selvbestemmelse og integritet er en fundamental menneskerettighed, der også medfører en række rettigheder som lighed og retten til privatliv. Voldtægt er dog den mest ensidigt kønsbaserede forbrydelse mod kvinders seksuelle integritet og selvbestemmelsesret, idet voldtægt i de fleste tilfælde begås af mænd mod kvinder¹. Amnesty mener derfor, at dette bør komme til udtryk i de generelle bemærkninger til lovforslaget og ikke blot i overordnede vendinger i afsnit 4. om ligestillingsmæssige konsekvenser. Det bør derfor helt tydeligt fremgå, at voldtægt er en kønsbaseret forbrydelse, som fortrinsvis rammer kvinder og piger. Dette kan man sagtes uden at benægte at mænd og mennesker med en non-binær kønsidentitet også bliver voldtaget.

Tidspunktet for at loven træder i kraft

Det fremgår af lovforslaget, at omtalte ændringer i kriminalloven om voldtægt § 77, først vil træde i kraft fra 1. juli. 2023. Det vil sige, at behandlingen af lovforslaget vil tage i omegnen af et år. Amnesty ser dette som et eksempel på problematikken omkring vedtagelsen af love i Grønland/Nunarput. Det har den konsekvens, at befolkningen i Grønland/Nunarput ofte må vente i længere tid på at få rettigheder, som allerede er trådt i kraft i Danmark. Det mener Amnesty ikke man kan byde voldtægtsofre i Grønland/Nunarput. Derfor opfordrer Amnesty til at fremskynde behandling og implementering af lovændringen.

Definition af samleje

Definitionen af samleje som vaginalt og analt bør fastholdes, men Amnesty foreslår, at oralt samleje inkluderes i definitionen af samleje under §77 stk. 1. Dette vil sikre, at det ikke fremgår som en formildende omstændighed, at voldtægt udøves gennem tvungen oral indtrængen, frem for vaginal eller anal indtrængen. Dels må det anses for mindst lige så krænkende for ofret at blive tvunget til oralt samleje, som analt eller vaginalt samleje, og dels vil det bringe definitionen mere i tråd med international ret. Ifølge international menneskerettighedslovgivning og -standarder bør en definition af voldtægt således indeholde vaginal, anal og oral penetration af seksuel karakter af en anden persons krop ved hjælp af en kropsdel eller

¹ I både voldtægts- og seksualforbrydelsessager udgør kvinderne henholdsvis 97,4 procent og 89 procent af ofrene, jf. Danmarks Statistik 2016:24. Se også Justitsministeriets seneste offerundersøgelse, hvor der kun er nævnt kvinder under opsummeringen om voldtægt:

https://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Arbejdsomraader/pdf/offerundersogelsen_2005-2019_hovedtal.pdf Yderligere referencer: Deen, Laura, Katrine Bindsbøl Holm Johansen, Sanne Pagh Møller, og Bjarne Laursen. 2018. Vold og seksuelle krænkelse: En afdækning af omfang og udvikling af fysisk vold og seksuelle overgreb og omfang af seksuelle krænkelse samt en analyse af erfaringer med digitale seksuelle krænkelse. København: Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet; Helweg-Larsen, Karin. 2012. Vold i Nære Relationer: Omfanget, karakteren og udviklingen samt indsatsen mod partnervold blandt kvinder og mænd. København: Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet; Oldrup, Helene, Mogens N. Christoffersen, Ida Lykke Kristiansen, and Stine Ø. Vernstøm. 2016. Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd; WHO. 2013. Global and regional estimates of violence against women: prevalence and health effects of intimate partner violence and non-partner sexual violence. Geneva: World Health Organization.

genstand uden den pågældendes samtykke.² Inddragelse af oral penetration i definitionen af samleje udgør en nutidig og almindelig forståelse af samlejebegrebet.

Beskrivelse om passivitet i lovforslaget

I lovforslagets punkt 2.3.2. forslås det at: *"[...]kriminallovens § 77, stk. 1, nyaffattes, så det fremover bliver kriminaliseret at gennemføre samleje med en person, som ikke samtykker heri".* Under forslaget står der dog at: *"Der vil – også ved total passivitet – efter en konkret og samlet vurdering kunne foreligge samtykke. Her vil det naturligt kunne indgå i vurderingen, om parterne tidligere har haft gennemført samleje med samtykke, der er foregået på samme måde, uden at der har været tale om indirekte trusler eller lignende, eller om parterne ikke tidligere har haft nogen seksuel relation."* Dette mener Amnesty er en meget problematisk sætning, som modsiger selve idéen med samtykke. Passivitet er netop et tegn på, at initiativtageren til den seksuelle hændelse skal gøre ekstra ud af at sikre sig samtykke fra den tilsyneladende passive part. Dette præcis som det står beskrevet i lovforslaget: *"I de situationer, hvor der er udvist total passivitet fra den ene persons side, er der en formodning for, at vedkommende ikke samtykker, og derfor må den person, der ønsker samleje eller andet seksuelt forhold gennemført, gøre noget for at sikre sig, at vedkommende samtykker."*

En voldtægtsbestemmelse baseret på samtykke betyder efter almindelig sprogbrug om samtykke (konkret til samleje), at der må foreligge en eller anden form for positiv tilkendegivelse. En persons ønske om at deltage i samleje må ikke blot komme til udtryk gennem passivitet. Der må foreligge en form for fysisk eller verbal tilkendegivelse af at ville have samleje, og denne positive tilkendegivelse må være kontinuerlig undervejs i den seksuelle aktivitet. Sætningen er således ligeledes modstridende med understående sætning i lovforslaget, hvor det står beskrevet at: *"Der må som udgangspunkt være en formodning for, at en person, der samtykker i et samleje eller andet seksuelt forhold, ikke blot forholder sig helt passivt, men deltager i et eller andet omfang."*

Ligeledes er sætningen misvisende, eftersom passivitet under tidligere samleje ikke kan lægges til grund for, at der er samtykke under et senere samleje. Dette på samme måde som, at en bestemt måde at have samleje på tidligere, aldrig kan være udtryk for, at der er samtykke til samme måde at have samleje på, ved et senere samleje. Amnesty frygter at tekstpassagen kan blive brugt som en form for smuthul i lovgivningen. Gerningspersoner der gentagende gange har voldtaget den samme person, og hvor ofret alle gangene havde en passiv traumereaktion, vil kunne påstå, at fordi vedkommende havde forholdt sig passivt ved tidligere samleje, at så var dette et tegn på samtykke, eftersom de før havde haft samleje således. Derfor anbefaler Amnesty, at omtalte beskrivelse om passivitet tages ud af lovforslaget til kriminalloven om voldtægt § 77.

Af lovforslagets s. 18 fremgår: *"I de situationer, hvor samtykke på den ene eller anden måde er kommet til udtryk, men hvor der undervejs udvises passivitet, og der derfor er anledning til at overveje rækkevidden af samtykket, f.eks. om samtykker kun gælder vaginalt samleje, men ikke analt samleje, eller om det kun gælder oralt seksuelt forhold, men ikke vaginalt samleje, vil der ligeledes skulle foretages en konkret og samlet vurdering af, om der af den konkrete situation og sammenhæng fremgår et samtykke til de seksuelle forhold."*

² Istanbulkonventionen, artikel 36(1)(a). Se også Den Internationale Straffedomstol: »Elements of Crimes« (2011), element 1 og 2, der omhandler voldtægt som en forbrydelse mod menneskeheden under artikel 7(1)(g)-1, p. 8, og voldtægt som krigsforbrydelse i internationale og ikke-internationale væbnede konflikter under artikel 8(2)(b)(xxii)-1, p. 28, og artikel 8(2)(e)(vi)-1, pp. 36-37

Amnesty anbefaler her, at der tilføjes flere eksempler, herunder eksempler som kvælning og andre former for anvendelse af fysisk voldelige handlinger, som i andre sammenhænge må formodes 1) at virke intimiderende og 2) at kunne forårsage smerte. Dette særligt henset til de udenlandske erfaringer med såkaldte "rough sex defences"³

Amnesty mener ikke, at der skal være en formodning om, at en persons passivitet er udtryk for samtykke i nogen situationer, og at man derfor har ansvaret for at sige fra. Vi mener tværtimod, at passivitet aldrig nogensinde må være et samtykke. At passivitet skulle være et udtryk for frivillighed og samtykke er ligeledes ikke i overensstemmelse med det nutidige syn på køn og seksualitet, som fordrer seksuel integritet og selvbestemmelse og dermed, at alle parter i et seksuelt forhold har et ansvar for at sikre sig gensidighed og samtykke. Istanbulkonventionens forklarende bemærkninger præciserer, at retsforfølgelse *"vil kræve en kontekstfølsom vurdering af bevismaterialet for at fastslå fra sag til sag, hvorvidt offeret frivilligt har givet samtykke til den seksuelle handling. En sådan vurdering skal anerkende den brede vifte af adfærdsmæssige og traume reaktioner på seksuel vold og voldtægt, som vi eksempelvis ser i flertallets forslag til en frivillighedsbestemmelse"*.⁴ Samtykke er en frivillig og løbende aftale om at indgå i en bestemt seksuel aktivitet, og det kan tilbagekaldes når som helst.

Implementering af samtykelovgivningen

Istanbulkonventionen fastsætter, at parterne er forpligtet til at *"træffe de lovgivningsmæssige og andre foranstaltninger, der er nødvendige for at udvise rettidig omhu i forbindelse med forebyggelse, efterforskning, idømmelse af straf og ydelse af erstatning for voldshandler omfattet af denne konvention og begået af ikke statslige aktører"*.⁵ Ydermere præciserer Istanbulkonventionens forklarende bemærkninger, at retsforfølgelse *"vil kræve en kontekstfølsom vurdering af bevismaterialet for at fastslå fra sag til sag... Lige så vigtigt er det at sikre, at fortolkninger af voldtægtslovgivning og retsforfølgelsen i voldtægtssager ikke påvirkes af kønsstereotyper og myter om mandlig og kvindelig seksualitet"*. For at leve op til de menneskeretlige forpligtelser er det vigtigt, at Grønland/Nunarput får en voldtægtslovgivning, der er baseret på samtykke, men det er også yderst vigtigt med forebyggelse, der blandt andet sker gennem undervisning i kønsstereotyper og myter om seksualitet.

Det fremgår ingen steder i lovforslaget, at der vil være nogle ressourcer til at implementere samtykke i retssystemet, i følgeskabet med ændringerne i kriminalloven om voldtægt. Dette er bekymrende, da lovgivningen ikke kan stå alene. Vi ser i det danske retssystem, hvordan der blandt advokater og dommere stadig cirkulerer voldtægtsmyter og er mangel på viden om traumereaktioner. Dette resulterer i uhensigtsmæssig og retraumatiserende behandling af ofre for voldtægt. Det forårsager ligeledes, at der blandt andet bliver såret tvivl om ofrets vidneforklaring, eftersom vedkommendes traumereaktioner misforstås eller myter om, hvad samtykke til samleje kan bestå af, stadig lever i bedste velgående, blandt fagprofessionelle, der arbejder i retssystemet.

Dette er en stor barriere for retssikkerheden for voldtægtsofre i Danmark og vil ligeledes være det for voldtægtsofre i Grønland/Nunarput. Derfor anbefaler Amnesty, at der i følgeskab med ændringerne i kriminalloven om voldtægt, følger ressourcer med, der kan underbygge loven gennem undervisning af

³ Se f.eks. om engelske forhold BBC News, 'Rough sex' defence will be banned, says justice minister, 17. juni 2020, tilgængelig på engelsk på: <https://www.bbc.com/news/uk-politics-53064086>

⁴ Istanbul Konventionen, Forklarende bemærkninger, paragraf 192.

⁵ Istanbulkonventionen, artikel 5(2)

fagprofessionelle i retssystemet, så de er klædt på til at implementere den nye lovgivning. En sådan undervisning har Amnesty anbefalinger til i udredningen [Værdighed og bedre retssikkerhed for voldtægtsofre](#).

Amnesty International anbefaler således:

- **Amnesty opfordrer til, at kriminalloven §77, stk. 1, udformes, så definitionen af samtykke fremgår direkte af lovbestemmelsen, så denne lyder ”*For voldtægt dømmes den, der har samleje eller andet seksuelt forhold med en person, som ikke har samtykket heri. Samtykke skal gives frivilligt og være udtryk for den pågældendes frie vilje, bedømt ud fra omstændighederne ved den konkrete situation.*”**
- **Amnesty opfordrer til at fremskynde behandling og implementering af lovændringen**
- **Amnesty anbefaler at beskrivelsen i lovforslagets punkt 2.3.2 om, at passivitet godt kan være udtryk for samtykke, hvis der førhen har været et samleje, hvor vedkommende også var passiv, fjernes helt fra lovforslaget**
- **I beskrivelsen af de situationer, hvor samtykke på den ene eller anden måde er kommet til udtryk, men hvor der undervejs udvises passivitet, og der derfor er anledning til at overveje rækkevidden af samtykket, anbefaler Amnesty, at der tilføjes flere eksempler, herunder eksempler som kvælning og andre former for anvendelse af fysisk voldelige handlinger**
- **Amnesty anbefaler at der sørges for midler til at implementere ændringen i lovgivningen, gennem undervisning af fagprofessionelle i retssystemet**